

retos kalbos

Japonologija – viena populiariausių specialybių

Violeta DEVĖNAITĖ

Susidomėjimas japonų kultūra bei kalba suintensyvėjo Lietuvai atgavus Nepriklausomybę. Prie to tikriausiai nemažai prisidėjo Japonijos vyriausybinių organizacijų bei įvairių fondų pastangos populiarinti savo šalies kultūrą Lietuvoje. Daug žmonių domisi tradicine Japonija, tačiau pastaruoju metu galima pastebėti ir kitą tendenciją – atsiranda vis daugiau jaunimo, besišauginčio šiuolaikinės kultūros elementais, pavyzdžiui, *manga* (japoniški komiksai) ir *anime* (japoniški animaciniai filmai).

Vienintelė vieta Lietuvoje, kur galima studijuoti japonologiją, yra Vilniaus universiteto Orientalistikos centras, siūlantis japonologiją kaip vieną iš lyginamųjų Azijos studijų specializacijų. Orientalistikos centras atkurtas 1993 metais. Iš pradžių buvo dėstomi įvairūs kalbiniai ir kultūriniai kursai, o nuo 2000 metų rudens glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, įvairiomis valstybinėmis institucijomis pradėta lyginamųjų Azijos studijų pagrindinių (bakalauro) studijų pakopos programa, pagal kurią rengiami arabistikos, sinologijos, japonologijos ir indologijos specialybių studentai. Japonologijos specializacija nuo pat pirmosios 2000 metais priimtos studentų laidos buvo viena iš populiariausių specialybių Vilniaus universitete. Todėl čia studijuoja tik patys gabiausi jaunuoliai. Priėmimas vyksta kas antrus metus. Programos tikslas – rengti specialistus, gebančius analizuoti ir tirti pagrindinius šalies kultūrinės raidos dėsningumus, tarpkultūrinio bendravimo ypatumus ir strateginio bendradarbiavimo su Japonija perspektyvas.

Tam, kad įgytų fundamentalių žinių apie Japonijos kultūrinį savitumą, suvoktų savitas regiono problemas ir gebėtų jas analizuoti, japonologijos specializacijos stu-

dentai, be kalbos studijų, klauso ir įvairių specialybės paskaitų tiek apie tradicinę, tiek apie šiuolaikinę Japoniją. Privalomųjų dalykų sąrašė yra japonų literatūra, Japonijos istorija ir civilizacija, Japonijos kultūrinė archeologija, Japonijos vaizduojamojo meno istorija, Azijos kultūrinė antropologija, bendroji Azijos istorija, religijotyros įvadas ir pan.

Orientalistikos centras yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartis su trimis Japonijos universitetais, todėl geriausi studentai kiekvienais metais turi galimybę išvažiuoti į Japoniją studijuoti kalbą ir kultūrą.

Orientalistikos centre veikianti biblioteka yra atvira tiek centro studentams, tiek visiems, besidomintiems Azijos regionu. Ji kiekvienais metais yra gausiai papildoma tiek vyriausybinių Azijos šalių fondų, tiek pavienių filantropų dėka.

Be teorinių kursų, intensyviai dėstoma ir japonų kalba, kuriai skiriamas didelis dėmesys – ji tampa įrankiu besigilinant į konkrečią pasirinktą temą, nes tam neišvengiamai reikia turėti igūdžių studijuoti literatūrą originalo kalba. Kalbos mokymuisi ypač pasitarnauja ir modernios auditorijos, įrengtos Japonijos fondo bei kitų fondų lėšomis. Galimybę

išmokyti šią kalbą turi ne vien tik Orientalistikos centro japonologijos specializacijos studentai. Orientalistikos centras taip pat siūlo ir japonų kalbos kursus visiems besidomintiems, dėstomus centro Rytų kalbų mokykloje.

Japonų kalba yra agliutinacinė, pasaulyje ja kalba virš 130 milijonų žmonių. Nėra vieningos teorijos, aiškinančios japonų kalbos kilmę – manoma, kad ji yra izoliuota, tačiau galima rasti vienokių ar kitokių sąsajų su kinų bei korėjiečių kalbomis. Viena sudedamųjų Japonijos rašto sistemos dalių – hieroglifai – buvo perimti iš Kinijos per Korėją ir rašytinėje kalboje pradėti taikyti maždaug VII amžiuje. Dabartinėje japonų kalboje vartojama apie 5000 hieroglifų, tačiau, norint laisvai skaityti laikraščius bei grožinę literatūrą, pakanka mokėti 2000. Nors japonų kalba daugeliui asocijuojasi būtent su hieroglifais, be jų japonų rašto sistemoje yra ir dvi skiemeninės abėcėlės – *hiragana* ir *katakana*. *Katakana* skirta skoliniams iš visų užsienio kalbų (išskyrus kinų) užrašyti. Ji taip pat naudojama užsienietiškiems geografiniams pavadinimams, užsieniečių vardams ir pavardėms ir pan. užrašyti. *Hiragana* reikalinga gramatinėms dalelytėms, kaito-

mų žodžių galūnėms bei žodžių, turinčių per daug sudėtingą hieroglifinę išraišką, užrašyti.

Nors su pirmąja kliūtimi – tarimo problemomis – pradėjus mokytis japonų kalbos nesusiduriama, nes šios kalbos tarimas yra labai paprastas, japonų kalba yra gana sunki dėl sudėtingos gramatikos bei rašto sistemos, taip pat dėl kelių kalbos stilių egzistavimo ir šnekamosios bei rašytinės kalbos leksikos skirtumų. Rašytinėje japonų kalboje sutinkame nemažai kiniškos kilmės žodžių *kango*. Jie sudaromi iš dviejų ar daugiau hieroglifų ir tariami pagal *on'yomi* – kiniškos kilmės tarimą, tik pakeistą pagal japonų kalbos fonetiką. Tuo tarpu šnekamojoje kalboje dominuoja japoniškos kilmės žodžiai *wago*.

Japonų kalbą mokančių bei šį regioną išmanančių specialistų Lietuvoje vis dar trūksta: visų pirma dėl to, kad japonologija yra gana jauna specialybė mūsų šalyje. Japonologijos absolventai gali dirbti kvalifikuotais specialistais kultūros, švietimo, valstybės valdymo, žiniasklaidos ir verslo srityse, kur reikalingos geros Azijos regiono kalbos, kultūros, istorijos, filosofijos, religijos, meno žinios bei kritinio mąstymo gebėjimai.